הלכות אישות פרק יט

פרק יט: כתובת בנין דכרין ומזונות הבנות

כתובת בנין דכרין

ירושת הבנים כתובת אמם

א.

מתנאיי כתובה שיהיו בניו הזכרים יורשים כתובת אמם ונדוניתה שהכניסה בתורת נכסי צאן ברזל, ואחר כך חולקין שאר הירושה עם אחיהם בשוה.

ב.

כיצד?

נשא אשה, כתובתה ונדוניתה אלף, וילדה בן, ומתה בחייו,

ואחר כך נשא אשה אחרת, כתובתה ונדוניתה מאתים, והולידה בן, ומתה בחייו,

ואחר כך מת הוא, והניח אלפיים -

בנו מן הראשונה יורש אלף שבכתובת אמו, ובנו מן השניה יורש מאתים שבכתובת אמו, והשאר יורשין אותו בשוה.

נמצא ביד בן הראשונה אלף וארבע מאות, וביד בן השניה שש מאות:

ג.

ביאור התנאי הזה

במה דברים אמורים? בשהניח יתר על כדי שתי הכתובות דינר אחד או יתר, כדי שיחלקו השאר בשוה.

אבל אם לא הניח יתר דינר - חולקין הכל בשוה. שאם יירשו אלו כתובת אמם ואלו כתובת אמם ולא יישאר דינר לחלוק אותו בין היורשים, נמצא תנאי זה מבטל חילוק ירושה בין הבנים בשוה, שהוא מן התורה:

ד.

והוא הדין למי שנשא נשים רבות, בין בזו אחר זו בין בבת אחת, ומתו כולן בחייו, ולו מהן בנים זכרים, אם היה שם יתר על כדי כל הכתובות דינר - כל אחד ואחד יורש כתובת אמו, והשאר חולקין בשוה:

ה.

אמרו 'אנו מעלין על נכסיו דינר'

אמרו היתומים, "הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יתר דינר", כדי שיטלו כתובת אמן - אין שומעין להן, אלא שמין את הנכסים בבית דין כמה שהיו שוין בשעת מיתת אביהם.

אף על פי שנתרבו או נתמעטו אחר מיתת אביהן קודם שיבואו לחלוק - אין שמין אותן אלא כשעת מיתת אביהם:

ו.

שטר חוב אינו ממעט

היה שם יתר על כדי כל הכתובות, אף על פי שיש עליו שטר חוב כנגד היתר - אינו ממעט, אלא כל אחד מהן יורש כתובת אמו:

ז.

כאשר יורשים מאמם בירושה ולא בתנאי זה

מי שהיה נשוי שתי נשים, ומתה אחת מהן בחייו ואחת אחר מותו, ולו בנים משתיהן. אף על פי שלא הניח יתר על שתי הכתובות,

אם נשבעה השניה שבועת אלמנה קודם שתמות - בניה קודמין לירש כתובתה, מפני שאינן יורשין כתובת אמם בתנאי זה, אלא ירושה של תורה, ואחר כך יורשין בני הראשונה כתובת אמן בתנאי זה, ואם נשאר שם כלום - חולקין אותו בשוה.

ואם מתה קודם שתישבע - בני הראשונה יורשין כתובת אמם בלבד, והשאר חולקין בשוה:

ח.

היה נשוי שתי נשים, ולו מהן בנים, ומת, ואחר כך מתו הנשים,

אם נשבעו ואחר כך מתו -

כל אחד ואחד יורש כתובת אמו בירושה של תורה, לא בתנאי זה, לפיכך אין משגיחין אם יש שם מותר או אין שם.

ויורשי הראשונה קודמין ליורשי השניה.

ואם לא נשבעו -

חולקין הבנים הכל בשוה, ואין שם ירושת כתובה, לפי שאין לאלמנה כתובה עד שתישבע:

ט.

אחת נשבעה ואחת לא נשבעה -

זו שנשבעה בניה יורשים כתובתה תחילה, והשאר חולקין אותו בשוה.

כתובת בנין דכרין מבני חורין בלבד

וכל יורש כתובת אמו שמתה בחיי אביו - אינו טורף מנכסים משועבדים אלא מבני חורים, ככל היורשים:

מזונות הבנות

י.

ומתנאיי כתובה שתהיינה הבנות ניזונות מנכסי אביהן אחר מותו, עד שיתארסו או עד שיבגורו.

בגרה הבת, אף על פי שלא נתארסה,

או שנתארסה, אף על פי שלא בגרה - אין לה מזונות.

ובת הניזונית מנכסי אביה לאחר מותו - מעשה ידיה ומציאתה לעצמה, לא לאחים:

יא.

פוסקין לבת מזונות וכסות ומדור מנכסי אביה, כדרך שפוסקין לאלמנה.

ומוכרין למזון הבנות וכסותן בלא הכרזה, כדרך שמוכרין למזון האלמנה וכסותה.

אלא שהאשה פוסקין לה לפי כבודה וכבוד בעלה, ולבנות פוסקין להן דבר המספק להן בלבד.

ואין הבנות נשבעות:

דווקא בשטר כתובה

יב.

אין הבנים יורשים כתובת אמם, ולא הבנות ניזונות בתנאיים אלו, עד שיהיה שטר כתובה יוצא מתחת ידם.

אבל אם אין שם שטר כתובה - אין להם כלום, שמא מחלה אמם כתובתה.

ואם אין דרכם לכתוב כתובה - יש להם כפי התנאיין:

יג.

ציווי בשעת מיתה

מי שציוה בשעת מיתתו לעקור אחד מתנאיי כתובה, כגון שאמר, "אל יזונו בנותיו מנכסיו", או "אל תזון אלמנתו", או "אל יירשו בניו כתובת אמן" - אין שומעין לו.

נתן כל נכסיו במתנה לאחרים, הואיל ומתנת שכיב מרע אינה קונה אלא לאחר מיתה, כמו שיתבאר - הרי המתנה וחיוב הנכסים בתנאיין אלו באין כאחד, ולפיכך אלמנתו ובנותיו ניזונות מנכסיו, ובניו יורשין כתובת אמם שמתה בחיי בעלה:

יד.

איזה בנות ניזונות

בת הממאנת - הרי היא כשאר הבנות, ויש לה מזונות.

אבל בת היבמה, ובת השניה, ובת הארוסה, ובת האנוסה - אין להם מזונות אחר מיתת אביהן בתנאי זה, אבל בחיי אביהן הוא חייב במזונותם כדין שאר הבנים והבנות בחיי אביהן:

טו.

המארס בת הנזונית מן האחים - חייב במזונותיה משעת אירוסין, שהרי אין לה מזונות מאחיה משנתארסה, ואינה בוגרת כדי שתזון עצמה, אלא קטנה או נערה, ואין אדם רוצה שתתבזה ארוסתו ותלך ותשאל על הפתחים:

טז.

נישאת הבת, ומיאנה או נתגרשה או נתאלמנה, אפילו היא שומרת יבם, הואיל וחזרה לבית אביה ועדיין לא בגרה - הרי זו ניזונית מנכסי אביה עד שתבגור או עד שתתארס:

קדימה בין הבנים והבנות

יז.

מי שמת והניח בנים ובנות - יירשו הבנים כל הנכסים, והן זנין את אחיותיהם עד שיבגורו או עד שיתארסו.

במה דברים אמורים? בשהניח נכסים שאפשר שיזונו מהן הבנים והבנות כאחד עד שיבגרו הבנות, ואלו הן הנקראים "נכסים מרובים".

אבל אם אין בנכסים שהניח אלא פחות מזה - מוציאין מהן מזונות לבנות עד שיבגורו, ונותנין השאר לבנים.

ואם אין שם אלא כדי מזון הבנות בלבד - הבנות ניזונות מהן עד שיבגורו או עד שיתארסו, והבנים ישאלו על הפתחים:

יח.

במה דברים אמורים? בשהניח קרקע, אבל אם הניח מיטלטלין, הואיל ובתקנת הגאונים הוא שיזונו הבנות מן המיטלטלין - הרי הבנות והבנים ניזונות כאחת מן הנכסים האלו המועטים, שלא תיקנו להן במיטלטלין אלא שיהיו כבנים.

ובזה הורו הגאונים:

יט.

הניח קרקע והיו הנכסים מרובין, ונתמעטו אחר כן - כבר זכו בהן יורשין. היו מועטין בשעת מיתה, ונתרבו אחר כן - הבנים יורשין אותן. ואפילו לא נתרבו, אם קדמו הבנים ומכרו נכסים מועטין - מכרן קיים:

כ.

היו הנכסים מרובין ויש עליו חוב, או שהתנה עם אשתו שיזון את בתה - אין החוב ולא מזונות בת אשתו ממעטין בנכסים, אלא יירשו הבנים הכל, ויתנו לבעל חוב חובו, ויזונו בת אשת אביהם עד זמן שפסק, ויזונו אחיותיהם עד שיבגורו או עד שיתארסו מתחת ידיהם:

כא.

הניח אלמנה ובת, בין ממנה בין מאשה אחרת, ואין בנכסים כדי שיזונו שתיהן - האלמנה ניזונית, והבת תשאל על הפתחים.

וכן אני אומר שמזונות הבת קודמין לירושת הבן כתובת אמו שמתה בחיי אביו, ואף על פי ששניהם מתנאיי כתובה.

וקל וחומר הדברים, אם נדחת ירושה של תורה מפני מזונות הבת, לא תידחה ירושת הכתובה שהוא תנאי בית דין מפני מזונות הבת:

כב.

מי שמת והניח בנות גדולות וקטנות, ולא הניח בן - אין אומרין יזונו הקטנות עד שיבגורו ויחלקו שאר הנכסים בשוה, אלא כולן חולקות בשוה: